

Demoverze demokracie?

HANA LIPOVSKÁ

„Pracovali celý život – a často s přesvědčením – pro evropskou integraci, ale nikdy nepochopili realie politiky založené na voličích. Nikdy nebyli vystaveni hněvu obyčejného voliče.“

Derk Jan Eppink

Vývoj evropské integrace od mezinárodní spolupráce směrem k nadnárodnímu celku s sebou nese i posun ve vnímání demokratického rozhodování. Původní struktura integrované Evropy s demokratickým rozhodováním nepočítala. V Schumanově deklaraci není slovo demokracie použito ani jednou. Schuman předznamenal způsob rozhodování charakteristický pro EU, když navrhl, aby Vysoký úřad ESUO byl „tvořen nezávislými osobami, které budou jmenovány vládami na principu rovného zastoupení“.

Jeden a týž systém rozhodování může být demokratický i nedemokratický zároveň – v závislosti na tom, k jaké definici demokracie se přikloníme. Demokracií tak může být jak systém vládnutí, který zájmům lidu slouží bez ohledu na to, zda se účastní, nebo neúčastní politického života, tak

i systém rozhodování, v němž základem je princip vlády většiny.

Spravedlnost a demokratičnost rozhodování je zpochybňována nejčastěji v případě Rady EU, která je pro občany členských států nejvýraznějším orgánem unijních rozhodovacích struktur. Jednání Rady EU se účastní vrcholoví představitelé národních vlád, výsledky rozhodování jsou proto v centru zájmů národních médií a tím i voličů.

Hlasování v Radě neprobíhá pouze binárně, členové se mohou zdržet hlasování. Zatímco negativní hlasování (proti návrhu)

signalizuje, že členský stát silně nesouhlasí s projednávaným návrhem, zdržení se hlasování představuje měkčí formu vyjádření nesouhlasu. Současný hlasovací systém přiznává každému státu určitý počet hlasů v závislosti na počtu obyvatel. Právě tyto hlasovací váhy jsou předmětem odborných diskusí. Podle signatářů otevřeného dopisu vládám členských států EU současný hlasovací systém systematicky přiznává příliš mnoho síly největším a naopak nejmenším státům, zatímco středně lidnaté země nemají dostatečný podíl na vlivu. K větší demokratičnosti hlasování v Radě by podle některých autorů mohl přispět Jagellonský hlasovací kompromis, kdy se váhy pro hlasování v Radě přiřazují na základě druhé odmocniny počtu obyvatel členského státu.

Je ale hlasovací pravidlo skutečně významným determinantem spravedlnosti a demokratičnosti rozhodování v EU? Na základě dokumentů o veřejném hlasování, které jsou Radou EU zveřejňovány za účelem transparentnosti legislativního procesu, jsem vytvořila datový vzorek 96 veřejných hlasování, která se v Radě uskutečnila od přistoupení Chorvatska do února 2014.

(Pokračování na str. 2)

DÁLE ČTĚTE:

Hana Lipovská

Demoverze demokracie?

Michael Booth

Zastavte Skandimánii: Severské země nejsou takovými utopiemi, jaké z nich děláme

Tyler Cowen

Čekání ve frontě není jenom zlo

Martin Pánek

Evropská unie vám přináší poplatky za bankovní účty

Hrozinkový OPEC před Nejvyšším soudem USA

Mojmír Hampl

Počty států a evropská integrace

Marek Numerato

I kdyby Liberland neuspěl, jeho zakladatelé rozhodně nic nepromarnili

Zastavte Skandimánii: Severské země nejsou takovými utopiemi, jaké z nich děláme

MICHAEL BOOTH

„No je tu něco, co jde nemilovat?“ ptá se Will Ferrell ve druhé epizodě komedie NBC *Vítejte ve Švédsku*. „Sbíráte borůvky, chodíte do kadibudek. Když máte dítě, dostanete rok dovolenou – a i když ho nemáte, tak ten rok dostanete stejně. Máte kolem sebe neustále svoji

rodinu. Jak Švédové říkají, Lagom – ani moc, ani málo. Mám prostě pocit, že tady to dělají dobře.“

To všechno Ferrell sice říká jako seriálová postava, jenže jeho zápal je až příliš povědomý. Spojené státy se totiž právě teď nacházejí uprostřed období

(Pokračování na str. 3)

Demoverze...

(Pokračování ze strany 1)

V tomto období byly **všechny** předložené návrhy přijaty, z toho 63 % norem bylo přijato jednomyslně (!) 352 hlasy.

V našem datovém souboru hlasovala nejčastěji proti návrhu Velká Británie, často v koalici se severským křídlem (Dánskem, Švédskem, Irskem) i s Německem. Koalice severského křídla odpovídá i rozsáhlejší analýze pokrývající období 2004–2009. Právě Velká Británie a Německo stály v opozici nejčastěji (Británie nepodpořila 16 % všech návrhů, Německo každý desátý návrh). Vždy s většinou hlasovaly Francie, Itálie, Portugalsko, Finsko, Slovinsko, Litva a nově vstupující Chorvatsko.

Demokratický deficit, nebo byrokratický přebytek?

Evropská unie formálně disponuje nástroji, které jsou dostačující pro demokratický způsob rozhodování na nadnárodní úrovni. Pokud Rada ve sledovaném období schválila všechny návrhy, které jí byly předloženy, je zjevné, že se skutečné rozhodování neodehrává pod dohledem občanů, ale během zákulisních jednání, o nichž neexistují oficiální zápisy, a především v byrokratických orgánech, jako je COREPER.

Jmenování (nikoli volení) úředníci COREPERu *de facto* činí 70–90 % veškerých rozhodnutí **ještě před tím, než je začne projednávat Rada**. Pokud dojde ke konsensu v COREPERu a pokud se předseda Rady domnívá, že by v Radě skutečně existovala kvalifikovaná většina nutná ke schválení návrhu, je návrh označen jako tzv. *l-point* a poslán k automatickému schválení kterékoli formaci Rady EU. Jon Cunliff, britský stálý zástupce v EU, uvádí, že například ekonomický návrh může (nebo dokonce musí?) schválit třeba Rada ministrů školství nebo Rada ministrů zdravotnictví.

Konsensuální schvalování návrhů může být vnímáno jako *win-win* situace, kdy je nalezeno nejlepší možné řešení, které všem zúčastněným stranám vyhovuje. Zároveň se však jedná o proces, který omezuje roli občana. Občan členského státu nemůže přímo ovlivnit, který vysoký úředník bude jeho zemi zastupovat v COREPERu. Nevolení úředník se občanům nezodpovídá a nemůže jimi být odvolán. Budeme-li parafrázovat Garyho Beckera, občan vnímá pouze viditelnou pěst neviditelné ruky úředníka.

Až doposud jsme se výrazněji nezabývali demokratičností rozhodování Komise, která je patrně nejvýznamnějším hráčem v rozhodovacím mechanismu integrované Evropy. Ani Komise neodvozuje svou moc přímo od občanů. Nepřímý vztah

mezi obsazením Komise a vůli voličů je navíc velmi oslabený. „Viditelná“ Komise, složená z kolegia 28 komisařů včetně předsedy a místopředsedů, je sestavována na základě návrhů volených zastupitelů jednotlivých členských států a schvalována *en bloc* voleným Evropským parlamentem. Její legitimita je tedy zdánlivě standardním, byť slabším, výsledkem zastupitelské demokracie. Přibližně 23 000 zaměstnanců generálních ředitelství a útvarů Komise, kde vznikají návrhy právních předpisů, však obdobně jako v případě COREPERu představují nevolení úředníci zaměstnaní na základě náborových řízení.

Evropská občanská iniciativa

Součástí rozhodování není pouhé schvalování právních norem, ale především jejich navrhování. Předkládání právních aktů bylo v uplynulých dekádách doménou Evropské komise. Lisabonská smlouva v deklarované „snaze o posílení participativní demokracie“ zavedla *Evropskou občanskou iniciativu* jako nástroj teoreticky umožňující občanům EU předkládat Komisi legislativní návrhy.

Prozatím byl EK předložen pouze jeden návrh, k němuž ještě Komise nevydala vyjádření (k srpnu 2014). Od 1. dubna 2012, kdy bylo možné začít registrovat první občanské iniciativy, do února 2014 bylo uzavrženo pouze 7 iniciativ, dalších 7 iniciativ je neuzavržených a 6 bylo zrušeno. Příkladem základních údajů o *typické evropské iniciativě je návrh Směrnice EU o životní pohodě dojníc*. Její oficiální téma zní:

„Směrnice EU pro zlepšení životní pohody 23 milionů dojníc v EU, vytvoření rovných chovatelských podmínek a zajištění minimálních standardů umožňujících zlepšení, jaká jsou patrná u legislativy týkající se prasat a drůbeže.“

Za téměř dvouletou existenci se evropská občanská iniciativa nestala nástrojem přímé demokracie ve formě, která by mohla zvýšit demokratičnost rozhodování v rámci EU. S jedinou výjimkou (iniciativa „Voda a hygiena jsou lidská práva! Voda je veřejné dobro, ne komodita!“) nebyla Komisi předložena žádná iniciativa i díky nízkému zájmu občanů (počet signatářů ve většině případů zdaleka nedosahuje požadované kvóty – některé iniciativy získaly méně než 500 podpisů).

Převážná většina evropských občanských iniciativ neakcentuje posílení občanské participace na politicko-ekonomickém životě Unie. Převažují témata environmentalistická a témata týkající se životního stylu. Na základě prozatímních výsledků lze proto evropskou občanskou iniciativu považovat za funkční a efektivní nástroj přímé demokracie jen se značnou dávkou eurooptimismu.

Závěr

Je tedy rozhodování v EU demokratické? Formální procesy a evropské normy o demokratičnost **nominálně** usilují. Jádro rozhodování – ve smyslu nejen samotného rozhodování o návrzích, ale především ve smyslu rozhodování, o čem budou *viditelní policy makers* rozhodovat, však leží v ruce nevolených orgánů, jejichž legitimita není odvozena od vůle občanů a které se proto občanům nezodpovídají.

Nelze se domnívat, že lékem na nedostatek demokracie při rozhodování v EU je „lepší“ (rozuměj: složitější) hlasovací systém, rozšíření již tak širokého portfolia rozhodovacích nástrojů nebo posílení prvků přímé demokracie. Jestliže evropská tvůrčí chtějí zajistit demokratické a legitimní prostředí pro stále hlubší politickou integraci, musejí především posílit vazbu mezi voliči a těmi, kdo o denních životech voličů rozhodují. Jak ukazují výsledky volební neúčasti ve volbách do Evropského parlamentu, je pro občany členských států evropské rozhodování na samém okraji zájmu. Evropská unie je v očích nejširší veřejnosti pouze další z mnoha mezinárodních institucí, jako je MMF, OECD nebo OSN. Rozhodování v Bruselu a ve Štrasburku má pro občany Slovinska nebo Slovenska mnohdy větší dopad než rozhodování v Lublani a Bratislavě, komplikovaná rozhodování na unijní úrovni však pozorně sleduje jen několik málo odborníků zabývajících se evropskou integrací. Rozhodování v EU dnes proto není demokratické, pokud budeme demokracii chápat jako „systém rozhodování, v němž základem je princip vlády většiny“, ale pouze v širším pojetí demokracie jako „systém vládnutí, který zájmům lidu slouží bez ohledu na to, zda se účastní, nebo neúčastní politického života.“

Velké státy, jejichž vliv v historii vždy formoval evropskou scénu, mají formálně i neformálně větší moc než státy geografické či politicko-historické periferie. Snaha o spravedlivé vyvažování hlasovací síly nejmenších států naopak oslabuje demokratický princip, když přikládá větší váhu hlasu občanů z evropských trpaslíků oproti občanům ze středně velkých členských států. Tato nerovnováha se nemusí projevit v dobách politické stability a ekonomické prosperity, kdy jsou diskuse o hypotetických pravděpodobnostních modelech, založené na zcela nereálných a nerealizovatelných předpokladech, zajímavou akademickou hříčkou. Během hluboké vnitřní krize eurozóny, Unie i Evropy by však deficit demokratického, vyváženého rozhodovacího systému mohl vyvolat nepřekonatelné tenze ústící v proces dezintegrace.

Hana Lipovská je studentkou ESF Masarykovy univerzity.

Zastavte...

(Pokračování ze strany 1)

chronické Skandimánie – a jedním z důvodů jsou srovnávací žebříčky. Z nich nejen Švédsko, ale také všechny podobně rovnostářské, prosperující a kolektivistické státy – Dánsko, Norsko, Island a Finsko – vyznívají jako státy plné šťastných občanů a genderové rovnosti. Vypadají zkrátka jako ráje, ve kterých neexistuje korupce a všichni jedí výhradně bio zeleninu.

Důkazy? Smithsonian Magazine publikoval populární článek o finském školním systému, ve kterém se o něm píše jako o nejlepší na světě. The Atlantic zase velebil norské vězeňství, prý důvod, proč má Norsko tak nízkou kriminalitu. A nakonec New York Times referují o plánu starosty New Yorku převzít od Švédů model správy silnic, protože ve Švédském království je přeprava dopravní úmrtnost rekordně nízká. A pak je tu samozřejmě adorace nordické kuchyně – kdo nepsal o kuchaři René Redzepim? Možná tak Svět motorů.

Ani Washington Post není vůči tomuhle trendu imunní – v poslední době se jeho redaktoři například podívali nad tím, jak dánské filiálky McDonald's platí svým zaměstnancům 2,5krát víc než v Americe. Jenže když vám stát sebere okolo 75 procent příjmů na daních, je vyšší mzda mnohem víc nutností než volbou. A podobně k severanům vzhlíží i v New York Times – vidíme to na textech *Radost vždycky na pořádku dne* nebo *Velká sociální síť a silný pracovní trh mohou koexistovat – jen se podívejte na sever*. Přitom v USA máme nezaměstnanost 5,6 procent, což je méně než Dánsko, Švédsko i Finsko, ve kterém je mimochodem nezaměstnaných celých 8,9 procent obyvatel.

Já sám žiju v Dánsku. Ačkoliv to vypadá, že mu titul nejšťastnější země na světě sebrala Panama, Kostarika nebo Fiji (záleží na tom, kterým průzkumům věříte), pořád je to dost dobrá země, hlavně pokud v ní chcete vychovávat děti. Ale Skandinávie prostě není tou utopií, o které američtí levičáci a 11 milionů Američanů se severními předky sní. A nutno dodat, že stejně mimo jsou i pravcoví kritici, kteří sever vykreslují jako kvazikomunistický, etatistický gulag.

Globální i domácí události totiž v poslední době životem kdysi rostoucím do nebes ztěžují a znejišťují. A to nemluvím jen o problémech „prvního světa“, přestože ty jsou rozhodně skandinávskou specialitou (nedávno jsem slyšel, jak si jedna žena stěžuje, že synova vybraná univerzita nenabízí titul ze surfingu), ale spíš o strukturálních nedostacích severského modelu, kterému

dává světové dění v poslední době víc a víc zabrat.

Prudce klesající ceny ropy znervózňely Nory, protože právě náhlému ropnému boomu ze sedmdesátých let vděčí za rapidní zvýšení své prestiže i životní úrovně. Jen díky černému zlatu se Norsko mohlo vypracovat ze státu, o kterém nikdo neví, mezi severskou smetánku. Ale teď výnosy z ropy klesají a norská ekonomika se poprvé po desítkách let začíná zadrhávat.

A zatím se zdá, že Norové ztratili svůj spořivý a pracovitý luteránský styl. V Norsku je pátek „volný den“ a lidé si tam berou víc nemocenského než zbytek Evropy, ne-li světa – navíc podle zákona se na nemocenskou mohou odebrat i během dovolené. Protože Norové přenechali svoji práci v továrnách na zpracování ryb levným přistěhovalcům, už v nich sami dělat nechťejí. A mezi tím, paradoxně, roste popularita pravicové a xenofobní strany Pokrok.

Švédsko má taky svoje problémy. Bojuje s narůstajícím národnostním napětím a důsledkem jsou pak takové věci, jako byl například žhářský útok na mešitu v Eskilstuně o Štědrém dnu. S tím je potom spojený i vzestup až dosud umlčované pravice – strana Švédští demokraté, která má své kořeny až v neonacistických hnutích, získala v zářijových parlamentních volbách přes 13 procent hlasů. Někteří její úspěch připisují otevřenému přístupu Švédska k imigrantům, jiní poukazují na nízkou integraci přistěhovalců a s tím související vysoká čísla kriminality a nezaměstnanosti.

Ať už je to jakkoliv, volební úspěch Švédských demokratů vyvolal mezi ostatními stranami sérii politických obchodů s cílem nenechat extremisty získat reálný politický vliv. V reakci se pak objevila obvinění namířená proti švédskému politickému establishmentu, který se prý snaží překročit demokratické procesy. Přitom tyhle věci jen odvádějí pozornost od zpomalující ekonomiky, zvyšujícího se zadlužení státu i domácností a od jedné z nejvyšších nezaměstnaností mladých lidí v Evropě.

Dánsko zasáhla krize z roku 2008 víc než jeho sousedy, což vyústilo v tlak na jeho masivní sociální stát, živěný nejvyššími daněmi v Evropě. Dánské domácnosti jsou nejzadluženější z celé Evropy (jeden se ptá, jestli tu není nějaká souvislost) a začíná se tu rozmáhat podezření, jestli naše univerzální a bezplatná lékařská péče spolu s celoplošným bezplatným vzděláním náhodou nejsou horší, než by měly být. Dánské školy si v mezinárodních srovnáních vedou špatně a Dánské království má nejvyšší výskyt rakovinných onemocnění na světě. Podobně jako ropa pro Nory se pro Dány zlatým dolem stal plyn, jehož boom

vyvrcholil v 80. letech. A spolu s nimi také Dánové pracují nejméně hodin ze všech Evropanů.

Na Islandu kombinace ultra-severské sociální soudržnosti – totiž zaměstnávání svých příbuzných – spolu s nezkroutným monetarismem jak vystříženým z Miltona Friedmana vedla téměř až k bankrotu celé země. A původcem nebyli jen šílení bankéři, ale také jakýsi kolektivní lehkomyšlný záchvat, kvůli kterému si běžné domácnosti braly sice sofistikované, ale hazardní půjčky v jech nebo hypotéky ve švýcarských francích. Islandané se sice pomalu zotavují, jejich hrdost ale dostala silný zásah – pořád dluží obudně velké množství peněz a je jen málo těch, kteří by byli ochotní těmhle polodivožským podivínům půjčit.

V neposlední řadě také Finsko musí čelit problémům v mezinárodním obchodu. Ať už je to významné zhoršení vztahů s Ruskem kvůli sankcím Evropské Unie nebo propad příjmů z Nokie, všechno jsou to důvody, proč má Finská ekonomika problém. Jak si nedávno finský premiér posteskl: iPad zničil finský papírenský průmysl a iPhone zabil Nokii.

Kromě toho mají Finové pestrou sbírku démonů a tabu. Ať už jsou to dlouhé alkoholické flámy (alkohol je ve Finsku nejčastější příčinou smrti v produktivním věku) nebo povážlivě vysoká pozice na žebříčku počtu vražd v zemích západní Evropy.

Přesto ale severské země stále zůstávají místy velkých příležitostí. Sociální mobilita, tedy chcete-li svoboda lidí využít svůj potenciál a stoupat po příjmovém žebříčku bez ohledu na původ, je v nich mnohem vyšší než v USA a je tu taky relativně nízká kriminalita, skvělá hromadná doprava a levná mateřská péče. Ale existují dva nordické paradoxy, které by vaši ruku při podpisu smlouvy o pronájmu domu v Turku mohly zastavit: Tyhle země sice vedou v žebříčcích spokojenosti, ale jejich obyvatelé berou nejvíc antidepresiv na světě, a přestože jsou známé pro svoji genderovou rovnost, nejvyšší míru násilí proti ženám najdete právě tady.

Hádám, že jen pár Američanů by opravdu přijalo skandinávský model společnosti. Už samotné daňové sazby by stačily k odrazení mnohých – protože ačkoliv pracuju jako novinář na volné noze, v zásadě až do čtvrtěčního oběda vydělávám pro stát. A částka na moji výplatní pásce zas tak úchvatná není, protože žít tady je hrozně drahé.

Kolektivní skromnost, nedůvěra k sebechvále a skrývání osobních ambicí by asi taky hodně Američanů zarazilo. Můj známý Dán, který žije ve Washingtonu, se nedávno vrátil do Kodaně, aby se potkal s několika kamarády. Když hrdě

zmínil, že se jeho synovi daří v matematice, narazil na skandinávskou rezervovanost. „Najednou bylo ticho a někdo rychle změnil téma. Kdybych řekl, že je dobrý třeba v kreslení, bylo by to v pohodě – ale zmiňovat akademické úspěchy se nesluší.“

A i kdyby vám nakrásně všechny tyhle věci nevodily, změnit zemi ve skandináv-

skou prostě snadno nejde. Do současné podoby se tyto státy vyvinuly za mnoho století, souhrou unikátních historických událostí, náboženství, polohy a klimatu. Ze směsi, do které navíc můžete ještě přidat DNA, a vyjde vám, že žádné tajemství, návod k zopakování jejich úspěchu neexistuje.

Jinými slovy: Netvrdím, že severský zázrak skončil – jen, že to nikdy zázrak ani nebyl.

Michael Booth je britský novinář, autor knihy „The Almost Nearly Perfect People: Behind the Myth of Scandinavian Utopia“.
Přeložil Ondřej Trhoň.

Čekání ve frontě není jenom zlo

TYLER COWEN

Ačkoliv má stání v řadě před obchodem ze zjevných historických důvodů špatnou reputaci jako všudypřítomný symbol komunistického Sovětského svazu, dost možná mu v budoucnosti amerického urbanismu bude patřit významné místo. Ukazuje se totiž, že některé fronty jsou ve skutečnosti prospěšné a užitečné.

Abyste tohle tvrzení líp pochopili, je potřeba vzít v úvahu, jak se jednotlivá místa v USA liší. Přestože třeba já žiju v severní Virginii, často navštěvuji Manhattan – a všímám si, kolik času tu strávím čekáním v různých frontách, a to nejen při výjimečných událostech. Čekám na lístky do kina, čekám před vstupem na jazzový koncert a fronta se táhne i od mého oblíbeného fastfoodu.

Vraťme se ale k mé domovské severní Virginii. Ta je méně obydlená než Manhattan a obchody jsou tu větší, výprodeje v nich prakticky nevyhlašují a tok zákazníků tu prostě umějí zvládat líp. Řada lidí navíc doma často sleduje televizi nebo se stará o děti.

Přijdete do obchodu a většinou můžete bez zdržení hned zaplatit. A třeba v Oklahomě je situace ještě lepší.

Proč ty rozdíly? Na Manhattanu jsou vyšší nájmý, takže řada provozoven je malých – podnikatelé raději nechají lidi čekat, než aby zaplatili velké peníze za rozšíření prostor svého obchodu. Prodejci se samozřejmě ze všech sil snaží, aby se před jejich obchody fronty tvořily – znamená to, že je o jejich zboží nebo službu zájem. Někdo by mohl namítnout: a nemohli by prostě zvednout ceny, aby fronty omezili? No, ono se to sice občas děje, jenže hodně zákazníků má svůj názor na to, co je ještě fér. A když jsou pro ně po zvýšení cen věci moc drahé nebo výsledná částka na účtence příliš vysoká, řada z nich se pak cítí ukřivděně a začnou si stěžovat, nebo hůř – už k vám nikdy nepřijdou. Proto drží většina obchodníků ceny pokud možno při zemi. Ty vysoké jsou totiž v důsledku pro byznys špatné.

Zdražení taky způsobí změnu ve skladbě zákazníků. Začnou k vám chodit bohatší a tedy starší lidé, kteří svým chováním méně ovlivňují svoje okolí. To znamená, že

těžko napíšu z koncertu SMS známým, jen výjimečně publikují fotku vašeho výrobku na Facebooku a nemůžete očekávat, že na příštích několika party váš klub před kamarády vychválí – starší a bohatší zkrátka tolik neponocují. Jsou to mladší zákazníci, díky kterým se vaše místo stane trendy – řada obchodníků tak raději vymění fronty za to, že víc osloví právě je.

Fronty jsou v prostředí příjmové nerovnosti také způsobem, jak obchodníci dokážou lépe segmentovat trh. Bohatí členové klubu Muzea moderního umění v New Yorku se mohou na exkluzivní výstavy přijít podívat hned, zatímco ostatní se teprve shlukují před pokladnou. Restauratěři dávají pravidelným zákazníkům prémiové stoly (zvlášť když dotyční rádi dávají vysoká dyška a libují si v drahých vínech), přičemž pro ostatní je rezervace mezi půl šestou a jedenáctou večer nedosažitelná. Jistě, může to vypadat nefér, ale pro podnikatele je to způsob, jak na movitých Newyorčanech vydělat víc. Ona nepohodlná fronta před obchodem pomáhá prodat prémiové „předbíhací“ balíčky těm, kteří nemají čas nebo trpělivost čekat a mohou za pohodlí zaplatit.

V poslední době jsem si všiml malého, ale hádám významného pokroku ve washingtonské „čekací kultuře“. Dvě z nejlepších (a relativně nových) restaurací ve městě, Little Serow a Rose's Luxury, za normálních podmínek odmítají rezervace. Sice jsem výslednými frontami frustrovaný, ale je to známka pokroku. Je to krok na cestě k tomu, aby byl Washington vnímán jako bohaté a „cool“ město s místy, o kterých se hodně mluví.

S tím, jak rostou nájmý a ceny nemovitostí, experimentují lidnatější města pobřežní Ameriky – místa jako Boston, San Francisco a Los Angeles – s frontami a segmentací trhu víc a víc. Spolu s vysokou příjmovou nerovností je to trend, který podnikatele ponouká k tomu, aby svoje provozovny stavěli relativně malé, poskytovali speciální nabídky bohatým a ostatní nechali čekat ve frontách.

Na druhou stranu je díky smartphonům, iPadům a Wi-Fi čekání zábavnější, nebo

aspoň snesitelnější, než kdy předtím. V moderním kapitalismu navíc většinou čekáte jen na výběrové zboží, takže sovětský obchod s vajíčky nebo zimními kabáty s dlouhou řadou lidí až za roh to připomíná opravdu jen hodně vzdáleně.

A až budete příště čekat třeba na lístky, je tu ještě jedna útěcha. Je totiž dost dobře možné, že bez dlouhé řady lidí přede dveřmi do klubu byste se o koncertě, na který se právě snažíte dostat, ani nedozvěděli. Ať už je to restaurace nebo projekce filmu, fronty o nich pomáhají rozšiřovat povědomí. Když totiž někde vidíme větší množství lidí, předpokládáme, že se tam děje něco zajímavého.

Čekání nás navíc může naučit trpělivosti. Odpoutává naši pozornost od prostého teď a tady a rozšiřuje náš časový horizont. Pozitivní efekty nutnosti si na něco počkat zkoumali například profesori Xianchi Dai z Čínské univerzity v Hongkongu a Ayelet Fishbach z University of Chicago ve své práci *When Waiting to Choose Increases Patience*.

Zároveň existují důkazy, že si lidé některých věcí víc váží, když si na ně musejí počkat. Dokud se nestane aktivitou užirající převážnou část dne, může občasně čekání zafixovat nějakou vzpomínku nebo moment jako zvláštní. Lidé, kteří stojí dlouhé řady před Apple Store kvůli novým iPhoneům, jen zřídka potřebojí nový smartphone hned – čekání je pro ně demonstrací vášně a spojuje je do jedné komunity. Čekání zvyšuje naše očekávání, díky kterému je kýžený produkt zajímavější. Svět, ve kterém byste nemuseli čekat na nic, by byl místem jistě o dost méně vzrušujícím.

Umět si vybrat, do které fronty se zařadit, chápání jejich principu a ochota naučit se si čekání ve frontách užít se tak možná stanou novými dovednostmi, které budou muset američtí spotřebitelé ovládnout.

Tyler Cowen je profesor ekonomie na univerzitě George Masona a generální ředitel Mercatus Centra. Je autorem řady knih a bloguje na MarginalRevolution.com.
Přeložil Ondřej Trhoň.

Evropská unie vám přináší poplatky za bankovní účty

MARTIN PÁNEK

Desátého března hlasoval Evropský parlament o nařízení Evropské unie o mezibankovních poplatcích za platební transakce založené na kartách. Toto nařízení především stanovuje strop, jaký poplatek si mohou karetní společnosti (jako Visa a Mastercard) účtovat při použití karty při platbě. Zkušenosti z USA ukazují, že následky této regulace budou velmi nepříjemné.

Nařízení, o kterém Parlament jednal v prvním čtení, nařizuje vážený průměrný strop na poplatky ve výši 0,2 % z průměrné roční hodnoty transakce. Z přítomných 676 europoslanců se proti vyslovilo pouze 26 (všech 18 přítomných poslanců UKIPu, Petr Mach ze Svobodných, tři nizozemští poslanci ze Strany svobody a překvapivě také tři řečtí poslanci ze Zlatého úsvitu, a poslanec z německé NPD).[1]

Už jsme si zvykli, že Evropským parlamentem bez problémů projde jakákoliv socialistická regulace. Že se ale nenašel ani jeden poslanec v tzv. pravicové a opoziční ECR, který by hlasoval proti, to je trochu zklamání. Daniel Hannan nebyl hlasování přítomen[2], Richard Sulík se zdržel. Jinak britští Konzervativci i česká ODS nadšeně hlasovali pro.

Vzhledem k tomu, že se drtivá většina legislativních aktů EU přijímá v prvním čtení, je osud poplatků prakticky zpečetěn. Podívejme se na zkušenosti s podobnou regulací z USA.

Když Kongres USA přijal v roce 2010 známý Dodd-Frank Act, který je hodně tlustou a nepřehlednou změnou regulací finančního odvětví, povedlo se do něj Dicku Durbinovi (senátor z Illinois za Demokratickou stranu) v hodině dvanácté vložit pozměňovací návrh, který americké centrální bance (Fed) přikazoval zastropovat poplatky z transakcí s debetními kartami. Tato regulace vešla ve známost pod jménem „Durbinův pozměňovák“ (Durbin Amendment).

Fed původně navrhoval strop 12 centů na transakci, ale poté tento strop navýšil na 21 centů plus 0,05 % z transakce, což v průměru dělá 24 centů z transakce. V procentuálním vyjádření je původních 12 centů zhruba na úrovni nové euroregulace, takže efekt Durbinova pozměňovák není tak drakonický, jako bude efekt tohoto nařízení EU – obzvláště když vezmeme v potaz, že americká regulace se netýká kreditních karet.

Před Durbinovým pozměňovákem byl průměrný poplatek 44 centů za transakci, to ale obsahuje i transakce kreditními kartami a malé banky, které byly z působnosti Durbinovy regulace vyňaty. Ve skutečnosti

tak nová regulace snížila poplatky zhruba o pět centů z transakce.

Je pravda, že obchodníci a spotřebitelé na regulaci zdánlivě vydělali. Evans a kol. [3] zjistili, že banky přišly o sedm miliard dolarů. Celá tato částka by byla převedena na spotřebitele pouze na dokonale konkurenčním trhu. Podle výzkumu Evanse a kol. se o tuto částku podělili prodejci a spotřebitelé zhruba půl na půl (obchodníci nesnížili ceny o celý snížený poplatek, ale pouze o polovinu zbytku).

Banky ale musely nějak reagovat na tento negativní šok v příjmech. Nejprve se snažily zpoplatnit používání debetních karet, což vyprovokovalo pochopitelnou negativní reakci zákazníků, takže od tohoto poplatku rychle upustily.

Zywicki a kol.[4] přišli na to, že regulace vyústila v následující:

- Banky snížily dostupnost bezplatných běžných účtů. Celkový počet bank, které nabízejí běžné účty zdarma, spadl mezi lety 2009 a 2013 o 50 %. U bank, které jsou z působnosti Durbinova pozměňovák vyňaty, se navýšil počet těch, které nabízejí bankovníctví zdarma.
- Banky zhruba ztrojnásobily minimální zůstatek pro bezplatný běžný účet z 250 dolarů na 750.
- Banky zdvojnásobily průměrné měsíční poplatky na (zpoplatněných) běžných účtech ze zhruba šesti dolarů na dvanáct.
- Spotřebitelé se z debetních karet přesunuli na kreditní a předplacené karty, které nejsou předmětem regulace.
- Největším důsledkem regulace se stalo to, že navýšení poplatků za vedení účtu apod. donutilo přibližně jeden milión lidí převážně z nízkopříjmových rodin přestat používat bankovní služby.

Studie ukazují, že zhruba 80 % ztráty ze zastropovaných poplatků dokázaly banky kompenzovat navýšením jiných poplatků. Výsledkem je čistá ztráta pro amerického spotřebitele, kterou Evans a kol. vypočetli na 22 miliard dolarů v současné hodnotě. Zywicki a kol. souhlasí a dodávají, že 1–3 mld. dolarů ročně je vinou Durbinovy regulace převedeno od nízkopříjmových domácností k obchodníkům, převážně velkým firmám.

Je nutno zdůraznit, že americká regulace je proti té evropské poměrně bezzubá. Konzultantská firma Europe Economics provedla studie předpokládaných dopadů na některé evropské země. Studie pro Českou republiku neexistuje, ale čtení studie pro Slovensko[5] nedává příliš důvodů k opti-

misimu. Její předpokládané dopady v podstatě kopírují skutečné dopady z USA, není tedy třeba je tady opakovat.

Jak již bylo řečeno na začátku článku, je prakticky jisté, že toto nařízení vstoupí v platnost. Z Evropského parlamentu zamířilo do Rady Evropské unie (Rady ministrů), která jej 20. dubna přijala – tak jako 85 % všech legislativních aktů přijímaných tzv. běžnou procedurou – v prvním čtení, tzn. ve znění schváleném Evropským parlamentem. Na rozdíl od směrnic pak o nařízeních už nehlasují národní parlamenty a nařízení jsou přímo účinná na územích členských států – příkladem takové legislativy je např. nařízení o povinném zveřejňování alergenů nebo nařízení o zakřivení banánů.

Ekonomie nás učí, že „to, co je vidět“ je často více než kompenzováno „tím, co vidět není“, tedy viditelná pozitiva nakonec převáží neviditelná negativa. Zkušenosti z USA ukazují, že tomu tak bude právě tady. Poté, co banky zareagují zvedáním jiných poplatků, Evropská unie nepochybně přijde s regulací, podle které je bezplatný účet lidské právo a nařídí bankám zrušit další poplatky, což povede k dalším ztrátám v bankovním sektoru a horším službám pro zákazníky.

Již existují studie, které ukazují, že regulace roamingu zdražila domácí služby mobilních operátorů. Nyní jsou tedy na řadě banky. Jedinou možností, jak se těchto nebezpečných regulací zbavit, je tedy vystoupit z Evropské unie.

[1] Votewatch: Interchange fees for card-based payment transactions <http://www.votewatch.eu/en/term8-interchange-fees-for-card-based-payment-transactions-draft-legislative-resolution-vote-legislative-r.html>

[2] Daniel Hannan uspořádal v Bruselu seminář na toto téma, který měl projednávání nařízení předcházet, avšak nakonec byl změněn termín jeho projednávání parlamentem, takže se seminář konal až po jednání Evropského parlamentu. Tento článek ze semináře čerpá.

[3] Evans, David S. and Chang, Howard H. and Joyce, Steven: The Impact of the U.S. Debit Card Interchange Fee Caps on Consumer Welfare: An Event Study Analysis (October 23, 2013). <http://ssrn.com/abstract=2342593>

[4] Zywicki, Todd J. and Manne, Geoffrey A. and Morris, Julian: Price Controls on Payment Card Interchange Fees: The U.S. Experience (June 4, 2014). <http://ssrn.com/abstract=2446080>

[5] Europe Economics: The Economic Impact of Interchange Fee Regulation – Slovakia http://www.europe-economics.com/publications/economic_impact_of_if_regulation_-_slovakia.pdf

Martin Pánek je šéfredaktorem Laissez Faire a euroSEPTIK.cz. Napsáno s velkým přispěním Iaina Murrayho.

Počty států a evropská integrace

MOJMÍR HAMPL

Irsko, Island či Finsko. Lotyšsko, Estonsko a Litva. Kypr či Malta. A třeba též Česká republika, Slovensko či Chorvatsko. Co mají všechny tyto evropské státy (a řada dalších mimo tuto množinu) společného? Inu to, že ani jeden z nich byste ještě na začátku 20. století – tedy nedávno – na mapě Evropy nenašli. Samostatných zemí v Evropě v posledním století totiž systematicky přibývá. A pozor, tato tendence neplatí zdaleka jen pro Evropu, je celosvětová. Ještě po druhé světové válce bylo tzv. nezávislých státních celků na celém světě „jen“ 74, dnes jich napočítáte 196. OSN startovalo s 55 členy, dnes jich má 193. Ano, svět dlouhodobě prožívá proces „dělení“ větších státních celků na menší. A ten zdaleka nekončí, jak ukazuje třeba nedávný příběh Jižního Súdánu.

Kromě stále rostoucího počtu obyvatel planety, který je pro mnohé důležitým faktorem vysvětlujícím přirozený tlak na růst počtu jednotek, v nichž si lidé vládnou (či je jim vládnuto), souvisí tento proces „drobení“ především s velmi dlouhodobou společenskou zákonitostí, kterou bychom mohli nazvat procesem *národního uvědomování*. Tedy hledání, definování a následně státoprávního zakotvení národní identity. Ta je nakonec společná jak národnímu obrození v mnoha zemích Evropy, tak i pozdější-

mu národně-osvobozovacímu boji třeba v Africe, který vedl k pádu starého koloniálního řádu.

Ano, jsou i výjimky z tohoto pravidla. Ovšem pokud třeba v Evropě docházelo k obráceným procesům, ke sjednocování států, pak ve dvou případech. Buď bylo též postaveno na národním principu, tedy na sjednocení do té doby „rozdrobeného národa“ pod jednu státní střechu (Itálie v 19. století a dvojí sjednocení Německa v 19. a 20. století), nebo bylo činěno prostě a jednoduše brutální silou, jako v případě „zcelování“ někdejšího Sovětského svazu.

Kdysi bývalo základní identitou daného území léno, teritoriální moc konkrétního panovníka či panovnického rodu na daném kusu země bez ohledu na národnost, jazyk, historii či kulturu jeho obyvatel. Později a dodnes právě ta druhá sada parametrů vytváří tmel, který má obyvatelstvo v daném prostoru spojovat natolik, že spolu bude ochotno žít a sdílet jednu vládu. Pro demokracii, tedy systém většího, pravidelného výběru a následného sesazování vládců bez krveprolití, je takovéto pojivo naprosto klíčové. Občan společnosti musí v průměru cítit, že by třeba s vládou nesouhlasí a šťve ho, vládnou mu ti jeho, ne cizí. V demokratických

monarchiích k tomu může přibýt i identita odvozená od panovníka, ale ani ta sama na udržení společnosti pohromadě zřejmě nestačí.

Proto koneckonců trvají i dnes mnohá pnutí v zemích, kde jisté skupiny obyvatel cítí svou specifickou, unikátní identitu, která je odlišuje od ostatních v „jejich“ státním celku (Vlámové, Skotové, Katalánci, Baskové). Tento velice klikatý a dlouhodobý proces definování národní identity tedy zřejmě nadobro nekončí ani na starém kontinentu.

Evropská integrace je zjevným proti-pohybem k této historické pravidelnosti. A dobře též ukazuje meze integrace. Demokratické státy organizované na národním principu stěží někdy vytvoří dobrovolně v EU jeden stát. A byť jsou jednotlivé „kmeny“ v rámci Unie ochotny spolu mírově do velké míry spolupracovat (to je zjevná většinová preference v jednotlivých členských státech Unie), pokud budou tlačeny do sdílení svých peněženek či dokonce celé své identity, může se to ukázat jako historický omyl, který unijní společenství neposílí, ale naopak oslabí.

Mojmír Hampl je viceguvernérem České národní banky.

Hrozinkový OPEC před Nejvyšším soudem USA

Ve Spojených státech stojí před Nejvyšším soudem hrozinkový kartel, případ *Horne v. US Dept. of Agriculture*. Čtete správně. Kongres Spojených států v roce 1949 zákonem zřídil Raisin Administrative Committee (RAC). Tato hrozinková komise funguje jako OPEC, jen jde v jeho případě o hrozinky místo ropy. A ještě jeden rozdíl: OPEC nemá jak donutit svoje neposlušné členy ke kartelové kázní, americká vláda je pro takový případ lépe vybavena.

Úkolem RACu je udržovat cenu hrozinek uměle vysoko tím, že od farmářů vybere část jejich produkce, čímž sníží jejich nabídku. A nic jim za to nezaplatí. Farmář Marvin Horne se před deseti lety rozhodl

nevyhovět požadavku na odevzdání části svojí produkce – a to ho přišlo na nějakých 700 tisíc dolarů pokuty.

Pátý dodatek Ústavy USA přitom hovoří jasně: „*Soukromý majetek může být vyvlastněn pro veřejné užití pouze za náhradu*“ (ang.: „nor shall private property be taken for public use, without just compensation“).

Je snad zbytečné dodávat, že kdyby se na podobném schématu zvyšujícím ceny domluvili farmáři sami, byli by zatčeni za flagrantní porušení Shermanova anti-trustového zákona.

Letos v dubnu vyslyšel Nejvyšší soud USA ústní argumenty obou stran a pro vládu to nedopadlo vůbec dobře. Těžko

si představit horší průběh pro jednu ze stran, než když se jí otevřeně vysmívají soudci Nejvyššího soudu. Soudce Scalia poznamenal, že je zákonem možno zabránit prodeji nějakých nebezpečných věcí a že se tedy musí jednat o „nebezpečné hrozinky“. Soudkyně Elena Kaganová se zeptala: „Můžeme si prostě myslet, že je to směšný program?“

Může nás tedy těšit, že Marvin Horne svůj případ nejspíš vyhraje. Bohužel na přímou otázku, zda se jedná o divnou historickou anomálii, odvětil právní zástupce vlády, že takových programů je osm až deset. I v USA by se tak velmi dobře užívala naše rubrika *Úřad na zrušení*.

(mp)

Dar Laissez Faire je odečitatelný od základu daně číslo účtu 2400520522/2010

Děkujeme Vám za podporu šíření myšlenek svobody

(NEJHLOUPĚJŠÍ) VÝROK MĚSÍCE

„Kultura a umění v Česku je důležitou součástí příjmu státního rozpočtu. To se nyní snažíme říci tím, že mluvíme o multiplikačních efektech umění. Pokud je někde koncert, musíte se tam nějak dopravit, zaplatíte teda jízdenku. Možná si koupíte nové oblečení. Na koncertě si dáte kávu, z toho všeho státu plynou zisky. Festivaly přivádí do měst turisty, stejně jako muzea nebo divadla. Nakonec to znamená, že peníze, které stát do kultury vloží, se mu vrátí.“

Evropská unie mluví o tom, že multiplikace kreativních a kulturních odvětví je zhruba na úrovni jedna ku třem. Tedy, že každé vložené euro do kreativního průmyslu se vrátí v podobě tří eur do evropské pokladny. Podobně je tomu i u nás,“

řekl náměstek ministra kultury Miroslav Rovenský v Lidových novinách 3. března 2015.

Omyl pana náměstka vyvrátil už v roce 1850 francouzský ekonom Frédéric Bastiat na dnes už legendárním příkladu rozbitého okna. Bastiat se ptá: „Každý se musí nějak živit. Co by dělali sklenáři, kdyby nikdy nikdo nerozbil žádné okno?“

A potom pokračuje úvahou jako z ministerstva kultury:

„Dejme tomu, že je třeba vydat 6 franků, aby se napravila škoda. Pokud by někdo chtěl říci, že tato nehoda je poskytně sklenářskému průmyslu a že tedy v rozsahu hodnoty šesti franků se tomuto průmyslu dostane podpory, tak má můj souhlas. Nemám nižádnou námitku a uznávám, že se usuzuje správně. Přijde sklenář, vykoná svoji práci, dostane 6 franků, bude si mnout ruce a v duchu bude blahorečit onomu enfant terrible. To je to, co je vidět.“

Poté ale Bastiat vysvětluje, že se chybne soustředíme pouze na jednu stránku věci:

„Jestliže však – jak se velmi často stává – cestou dedukce dospějete k závěru, že je dobré rozbít okna, že se tím napomáhá oběhu peněz, že z toho rezultuje podpora průmyslu obecně, pak je mojí povinností zvolat: Zadržte! Vaše teorie uvízla na tom, co je vidět, a nebere v úvahu to, co vidět není!“

Zde není vidět to, že náš občan – protože utratil 6 franků za jednu věc – nemůže již vydat tuto sumu na jinou věc; není vidět, že kdyby nemusel dát spravit okno, dal by si spravit např. sešlapané střevíce, nebo by si přikoupil další knihu do své knihovny. Byl by zkrátka upořeben těch 6 franků na něco jiného, což ovšem již nemůže učinit.“

Na českém ministerstvu rozbitých oken

platí totéž, co na tom francouzském. Cestou na koncert si sice někdo koupí nové oblečení a kávu, ale kdyby místo toho šel na hokej, koupí si klubovou šálu a pivo s klobásou. A kdyby místo toho zůstal doma, koupil by si třeba novou knihu. Bastiat proto zakončuje:

„Mrzí mě, že rušivě zasahuji do jeho důmyslných kalkulací, a to tím spíše, že jimi vnesl do našeho zákonodárství smysl pro humor, ale prosím jej, aby se do nich pustil znovu a mezi účetní položky zanesl vedle toho, co je vidět, také to, co vidět není.“

A ten keynesiánský multiplikátor? Pokud se pan náměstek těší na jistotu trojnásobku ve státní pokladně, tak mu přejeme pevné nervy při čekání na peníze. Studie ukazují, že multiplikátor kolem tří patří spíše do říše levicových snů než do ekonomie. (mp)

FRÉDÉRIC BASTIAT
(1801–1850)

LUDWIG VON MISES INSTITUT CZ&SK
VYDÁVÁ PRVNÍ ČÁST KOMPLETNÍHO DÍLA
JEDNOHO Z NEJVÝZNAMĚJŠÍCH EKONOMŮ VŠECH
DOB, **FRÉDÉRIC BASTIATA**.

KNIHA OBSAHUJE SLAVNOU **PETICI VÝROBCŮ
SVÍČEK**, ANTI-ZELEZNICI A DALŠÍ KLASICKÉ TEXTY
MISTRA FRANCOUZSKÉHO LAISSEZ-FAIRE.

**KUPOJTE ZA
350 Kč**
(NEBO ZA BITCOINY)
NA STRÁNKÁCH

Mises.cz

I kdyby Liberland neuspěl, jeho zakladatelé rozhodně nic nepromarnili

MAREK NUMERATO

Liberland je v posledních dnech natolik živým tématem, že bychom považovali za nepatřičné, kdyby se mu náš časopis pro svobodu jednotlivce vyhnul. Stát nebo mikronárod formálně vyhlášený Vítem Jedličkou zabírá plochu 7 kilometrů čtverečních mezi Chorvatskem a Srbskem na břehu Dunaje a slibuje svým budoucím

občanům velkou míru **osobní i ekonomické svobody**.

Média po celém světě rozebírají, jaké záměry mohou zakladatelé Liberlandu se svým státem asi tak mít, nakolik je jejich pokus zapořebí brát vážně nebo jak rychle upadne tento z určitého pohledu zřeštěný projekt v zapomnění.

Je to vlastně vážně míněný pokus založit nový stát, nebo jen snaha o medializaci, jakýsi start-up, marketingová kampaň či recese? Jak znám Vítko Jedličku a jeho cílevědomou náturu, přikláním se spíše k první variantě. Vůbec si ale netroufám odhadovat, jaké šance na úspěch jeho pokus má. Liberlandu fandím. Už proto, že jsem

měl vždy v oblíbené dobrodruhy, kteří si šli za svým a nenechali se odradit těmi, jež mají o nezdaru předem jasno.

I já mám kolem Liberlandu mnoho pochybností. Nevěřím v udržitelnost státu, který nebude zasahovat do života občanů. Ale je nesporné, že Liberland má potenciál přinejmenším svobodu svých občanů posílit. Vzniká s úsilím poskytnout jim to, co je jim v jejich původních zemích upíráno. Ať už se jedná o svobodu

projevu, svobodu vyznání nebo svobodu nakládat se svým tělem nebo s vydělávanými prostředky tak, jak kdo uzná za vhodné.

Pozoruhodný sociální experiment

Co mě na Liberlandu zatím zaujalo nejvíce, byly reakce veřejnosti na formující se stát. Teprve ty činí z celé akce pozoruhodný sociální experiment.

Překvapilo mě, kolik lidí na vzniku svobodného státu nejvíce zajímá, kdo bude pověřen řízením jednotlivých ministerstev, kolik v něm bude existovat úředních řečí a které to budou, jaké bude v zemi oficiální náboženství, zda se bude bránit islamizaci zákazem mešit, zda na jeho území bude vyhlášena přírodní rezervace či jakou oficiální měnu si jeho politická reprezentace zvolí. V určitých momentech jsem měl skutečně problém rozpoznat, co je míněno jako recese a co myšleno vážně. Tyto otázky pokládali totiž zájemci o občanství v nově vznikajícím státu, u kterých bych spíš očekával větší důraz na dobrovolnost a otevřenost různým variantám než snahu od začátku se vydat jednoznačně určeným směrem.

Předvedli se i dlouhodobí zastánci regulací a silného státního dohledu nad občany. Část z nich uspokojila své škarohlídství osobními výpady vůči Vítkovi Jedličkovi. Jiní byli věcnější a začali rozebírat do posledního detailu, proč není možné, aby na evropském území vznikl nový stát. Až jsem si chvílemi říkal, že je zázrak, že na světě nějaké ty dvě stovky států mohly dříve vůbec vzniknout. Došlo i na dotazy nejzásadnější. „Kdo bude platit soudy? Kdo bude platit vězení? Policii? Armádu?“, ptal se, a jistě nejen za sebe, novinář Petr Honzejek. Zřejmě

nezaznamenal tvrzení zakladatelů, kteří již od začátku mluví o záměru vybírat dobrovolné daně.

Ze všeho nejvíce ale odpůrcům Liberlandu vadí snaha vybudovat u Dunaje daňový ráj. Pro ně je zkrátka nemyslitelné uznat, že výše daní ve většině zemí překračuje únosnou míru a že značnou část výdělků daňových poplatníků spolkyají nesmyslné projekty nebo končí u podnikatelů

privilegovaných vládou. Pro ně zkrátka neexistuje možnost říci vládnímu loupení ne a přihlásit se k daňové povinnosti (a možná někdy skutečně i té dobrovolnosti) jinde. Pro ně je zkrátka jednodušší daňové ráje potírat a svádět na ně neúspěchy vlastních daňových pekel. Jenže právě tohle může být největší slabinou Liberlandu.

Tlak, kterému bude těžké vzdorovat

Bude pro něj velmi těžké vzdorovat tlaku ostatních států, které mají tuny másla na hlavě. Není v ničím zájmu existence státu s nízkými daněmi, s nepřeregulovaným podnikatelským prostředím a nedej bože s velmi umírněnou protidrogovou politikou či státu nevymáhajícím práva duševního vlastnictví. Není v ničím zájmu, aby měl někdo možnost ukázat, že to jde jinak, než podle standardů považovaných za nedotknutelné.

Možná se Liberland zařadí mezi desítky mikrostátů po celém světě, které sice fungují již delší dobu, ale téměř nikdo o nich nikdy neslyšel. Možná se po něm za pár měsíců slehne zem. Nebo se skutečně stane prosperujícím útočištěm těch, kteří se se žalostnou mírou svobody ve své rodné zemi nesrovnali. Ať už vyjde kterýkoliv z těchto scénářů, průkopníkům kolem Víta Jedličky již úspěch nikdo neodpáře. Statisíce žádostí o občanství, finanční dary od dobrovolných přispěvatelů z celého světa, stovky zmínek v médiích včetně několika obsáhlých rozhovorů a televizních výstupů. To jsou viditelné a nesmazatelné stopy. Díky za ně a díky za to, že do nich podařilo zabalit i poselství nás, kteří sníme o svobodnějším světě.

Marek Numerato je šéfredaktorem webu *HumanAction.cz*

**Být jenom nejlepší
ve státní maturitě
vám bude v životě
k ničemu.
Nabízíme víc.**

ZVEME VÁS NA DNY OTEVŘENÝCH DVĚŘÍ
WWW.PORG.CZ

GYMNÁZIUM
A ZÁKLADNÍ
ŠKOLA

— PORG
Libeň

— PORG
Nový

— PORG
Ostrava

